

Porchet proti Švýcarsku, rozhodnutí ze dne 8. 10. 2019 - K nepeněžitému odškodnění za protiprávní vazbu ve formě snížení trestu odnětí svobody

Stěžovatel: Porchet

Žalovaný stát: Švýcarsko

Číslo stížnosti: 36391/16

Datum: 08.10.2019

Článek Úmluvy: čl. 5 odst. 5

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: odškodnění, osobní bezpečnost, snížení trestu

Český právní řád: čl. 8 Listiny základních práv a svobod
§ 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

Významnost: 1

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 2/2020

Porchet proti Švýcarsku, rozhodnutí ze dne 8. 10. 2019

K nepeněžitému odškodnění za protiprávní vazbu ve formě snížení trestu odnětí svobody

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí pojednává o otázce odškodnění v případě porušení zákona ve vztahu k podmínkám vazby zadržené osoby. Stěžovatel v projednávaném případě namítal, že švýcarské soudy mu měly přiznat peněžitě odškodnění namísto snížení trestu. Evropský soud pro lidská práva (dále jako „Soud“) následně poukázal na to, že protiprávnost vazby se v tomto případě týkala pouze povahy prostor, ve kterých byl stěžovatel držen, a ne samotné vazby, tj. její nevyhnutelnosti nebo délky. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní soudy dostatečně jasně stanovily, že snížení trestu o osm dní se uložilo právě v souvislosti s protiprávností vazby, a výslovně uvedly důvody pro takové odškodnění, Soud již stěžovatele nemohl považovat za oběť porušení některého z článků Úmluvy. Vnitrostátní soudy samotné totiž napravily danou situaci v souladu s požadavky, které na ni Úmluva a na ni navazující judikatura Soudu klade.

V rámci českého právního řádu se na uvedenou problematiku vztahuje zákon č. 82/1998 Sb., o

odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, a zejména ustanovení § 6a, které odráží právo uvedené v čl. 5 odst. 5 Úmluvy, a také ustanovení § 31a pojednávající o zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. Z uvedeného zákona vyplývá odpovědnost státu a následná možná náhrada nemajetkové újmy i v případě nezákonného rozhodnutí o vzetí do vazby. Forma a výše zadostiučinění ve smyslu § 31a odst. 2 uvedeného zákona je blíže rozvedena v judikatuře. Z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že při stanovování vhodné formy zadostiučinění je v každém případě nutno vzít v úvahu přiměřenost zadostiučinění vzniklé nemajetkové újmě (viz k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2486/2013). Jako formu náhrady za vzniklou nemajetkovou újmu v tomto ohledu možno v trestním řízení považovat i zmírnění uloženého trestu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2640/2010). Zmírnění ukládaného trestu má navíc ve smyslu judikatury přednost před finanční kompenzací, kterou lze uložit v řízení o náhradě škody (újmy). (K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. [30 Cdo 2310/2012](#).)

Předmětné rozhodnutí Soudu s odkazem na svou předcházející judikaturu potvrzuje, že vhodnou formou odškodnění, ve světle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, je i snížení trestu odnětí svobody, a to výslovně nejen v případech porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení, jak to reflektovala i výše uvedená judikatura Nejvyššího soudu, ale i v případech zásahu do jiných základních práv. Vnitrostátní soudy v takovém případě mají svá rozhodnutí dostatečně odůvodnit tak, aby snížení trestu bylo vyjádřeno měřitelným způsobem a výslovně přiznáno pro tento účel.

(Zpracovali JUDr. Pavel Simon a Mgr. Ladislav Kováč, LL.M.)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel, pan Porchet, je švýcarský státní příslušník, který byl 1. 9. 2013 zatčen a umístěn do vazby v cele policejního zadržení, ve které zůstal až do 18. 9. 2013. Následně byl převezen do vězení, kde byl umístěn do 29. 11. 2013. Dne 11. 12. 2013 soud dozorující přípravné řízení uznal, že podmínky, za nichž pan Porchet strávil 16 dnů ve vazbě, nebyly v souladu se zákonem. Zejména uvedl, že i přes příkaz k přesunu do vhodného vazebního zařízení byl stěžovatel umístěn do cely policejního zadržení, ve které byl 18 dní, přičemž švýcarské právo stanovovalo pro takové umístění maximální dobu 48 hodin. V roce 2015 mu byl následně za trestný čin ohrožování života jiných a řízení vozidla bez řidičského oprávnění uložen trest odnětí svobody v délce 35 měsíců, jehož výkon byl částečně odložen. Stěžovatel tak měl vykonat trest odnětí svobody v délce trvání 11 měsíců. Jako odškodnění nemajetkové újmy za to, že byl 16 dní držen v nevhodných podmínkách, mu trestní soud zároveň snížil trest odnětí svobody o osm dní. Stěžovatel se proti tomuto rozhodnutí odvolal s tím, že požadoval finanční náhradu namísto zkrácení trestu, které nepovažoval za adekvátní. Jeho odvolání bylo ovšem zamítnuto. Následně danou věc posuzoval i švýcarský Federální soud, který věc výslovně posoudil i z hlediska toho, zda nedošlo k porušení ustanovení čl. 5 Úmluvy. Federální soud nakonec také zamítl argumenty stěžovatele, když uvedl, že švýcarské právo mu negarantuje právo vybrat si způsob odškodnění, a proto rozhodnutími nižších soudů nedošlo k odepření spravedlnosti, když neposkytly odškodnění ve formě, kterou požadoval stěžovatel.

STÍŽNOST

12. Stěžovatel s odkazem na čl. 5 odst. 5 Úmluvy tvrdí, že uvedené ustanovení mu před vnitrostátním soudem poskytuje přímé a vynutitelné právo na finanční odškodnění a švýcarským orgánům vytýká, že předmětnou náhradu mu za protiprávní vazbu nepřiznaly. Tvrdí, že tyto orgány se nemohly odchýlit od jím navrhovaných závěrů a vybrat si jiný způsob odškodnění. Dále tvrdí, že švýcarské právo stanoví právo na finanční odškodnění.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

13. Stěžovatel švýcarským orgánům vytýká, že snížily délku jeho trestu namísto toho, aby mu přiznaly finanční odškodnění za zbavení svobody, které nebylo v souladu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Odvolává se na čl. 5 odst. 5 Úmluvy, který zní:

„Každý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.“

14. Soud připomíná, že čl. 5 odst. 5 Úmluvy je respektován, pokud je možné požadovat odškodnění za zbavení svobody, které bylo uskutečněno v rozporu s podmínkami stanovenými v odstavcích 1, 2, 3 nebo 4. Právo na odškodnění stanovené v odstavci 5 předpokládá zjištění vnitrostátních orgánů nebo institucí Úmluvy o porušení jednoho z ostatních uvedených odstavců. V tomto ohledu se účinné užívání práva na odškodnění zaručené tímto ustanovením musí zajistit s dostatečnou mírou jistoty (Stanev proti Bulharsku, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 1. 2012, § 182). Na to, aby Soud uzavřel, že došlo k porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy, navíc musí být prokázáno, že shledání porušení jednoho z odstavců čl. 5 nemůže vést k vynutitelnému nároku na náhradu škody před vnitrostátními soudy, a to ani před, ani po dotčeném rozsudku Soudu (ibid., § 184).
15. Soud dále připomíná, že v první řadě jsou to vnitrostátní orgány, kterým přináležejí poskytnout nápravu v případě tvrzeného porušení Úmluvy. V tomto ohledu potvrzuje, že otázka, zda se stěžovatel může považovat za oběť tvrzeného porušení, je relevantní ve všech fázích řízení podle Úmluvy (Kurić a další proti Slovinsku, č. 26828/06, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 3. 2014, § 259). Soud dále připomíná, že rozhodnutí nebo opatření ve prospěch stěžovatele postačuje k tomu, aby ho zbavilo postavení oběti, v zásadě pouze pokud mu vnitrostátní orgány explicitně nebo ve své podstatě přiznaly toto postavení a poté přiznaly i nápravu za porušení Úmluvy vhodným a dostatečným způsobem (Scordino proti Itálii [č. 1], č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2006, § 179-180 a 193; a Murray proti Nizozemsku, č. 10511/10, rozsudek velkého senátu ze dne 26. 4. 2016, § 83).
16. Ve vztahu k projednávanému případu Soud poznamenává, že soud pro přípravné řízení v kantonu Vaud příkazem ze dne 11. 12. 2013 uznal, že podmínky, za kterých byl stěžovatel během 16 dní držen ve vazbě, nebyly v souladu s právními předpisy (...). Tento závěr byl potvrzen i Federálním soudem v jeho rozsudku ze dne 2. 5. 2016, ve kterém se výslovně zabýval touto otázkou z pohledu čl. 5 Úmluvy (...).
17. Soud také uvádí, že trestní soud v okresu Lausanne snížil trest odnětí svobody uloženého stěžovateli o osm dní, a to z titulu náhrady nemajetkové újmy vyplývající z jeho umístění do vazby v cele policejního zadržení nad rámec zákonné lhůty (...).
18. Soud dále připomíná, že i když právo na odškodnění zaručené v čl. 5 odst. 5 Úmluvy má primárně peněžitou povahu, nevyklučuje to, že jeho obsah může být i širší (Bozano proti Francii, č. 9990/82, rozhodnutí Komise ze dne 15. 5. 1984, Rozhodnutí a zprávy č. 39, s. 119, 131). Pokud jde o výši odškodnění, čl. 5 odst. 5 nezaručuje právo na konkrétní sumu z titulu odškodnění (K. W. proti Švýcarsku, č. 26382/95, rozhodnutí Komise ze dne 3. 12. 1997; a Jeronovičs proti Lotyšsku, č. 547/02, rozhodnutí ze dne 10. 2. 2009, § 76).
19. Soud analogicky připomíná svá rozhodnutí ve věcech týkajících se nedodržení požadavku přiměřené lhůty zaručené čl. 6 odst. 1 Úmluvy, podle kterého vnitrostátní orgány mohou přiznat odškodnění snížením trestu uloženého stěžovateli způsobem, který je výslovný a měřitelný (Chraidi proti Německu, č. 65655/01, rozsudek ze dne 26. 10. 2006, § 24).
20. Dále se domnívá, že uvedené snížení trestu může představovat odpovídající odškodnění také za porušení čl. 5 odst. 3 v případech, kdy vnitrostátní orgány neposoudily v přiměřené lhůtě záležitost stěžovatele, který byl umístěn do vazby (Ščensnovičius proti Litvě, č. 62663/13, rozsudek ze dne 10. 7. 2018, § 92; a Chraidi, viz výše, § 24), nebo také za podmínky vazby, které byly v rozporu s čl. 3 Úmluvy, a to za předpokladu, že na straně jedné bylo výslovně uloženo pro nápravu porušení čl. 3, a na straně druhé, že jeho dopad na výši trestu dotčené

osoby je měřitelný (Stella a další proti Itálii, č. 49169/09 et al., rozhodnutí ze dne 16. 9. 2014, § 59-60).

21. Za předpokladu, že čl. 5 odst. 5 je aplikovatelný, Soud v projednávaném případě poznamenává, že stěžovateli bylo uděleno snížení trestu v délce 8 dní jako odškodnění za 16 dní vazby v nevhodných prostorách. Protiprávnost konstatována vnitrostátními orgány se tak netýkala nevyhnutelnosti vazby nebo její délky, což stěžovatel ani nikdy nenamítal, ale pouze povahy prostor, ve kterých byl umístěn. O to přílehlavější je pak odůvodnění s použitím analogie s věcí Stella a další, viz výše.
22. Navíc se jedná o stejný trestný čin, pro který byl stěžovatel umístěn do vazby a následně i odsouzen k trestu odnětí svobody. A byla to právě protiprávnost vazby, ke které trestní soud v okrese Lausanne přihlédl, když trest stěžovateli snížil.

Navíc, stěžovatel nenamítá nedostatečnost odškodnění, ale pouze jeho nepeněžitou povahu.

23. Z pohledu Soudu jsou tak zjevně prokázány jak úmysl rozhodnutí trestního soudu v okrese Lausanne nahradit újmu, tak i přiměřená povaha trestu [a contrario, Wloch proti Polsku (č. 2), č. 33475/08, rozsudek ze dne 10. 5. 2011, § 32].
24. Soud nakonec poznamenává, že Federální soud ve svém odůvodněném rozsudku, který nevykazuje žádný znak svévolného nebo nepřiměřeného výkladu, měl za to, že přiznání odškodnění formou snížení trestu namísto peněžitého odškodnění bylo plně v souladu se švýcarským právem.

Soud v tomto ohledu připomíná, že jeho úkol není nahradit vnitrostátní soudy. Jsou to na prvním místě vnitrostátní orgány, a to zejména soudy, kterým přináležejí vykládat vnitrostátní legislativu. Úloha Soudu je omezena na ověření slučitelnosti účinků takového výkladu s Úmluvou (Waite a Kennedy proti Německu, č. 26083/94, rozsudek velkého senátu ze dne 18. 2. 1999, § 54).

25. S ohledem na skutečnost, že výše uvedenými konečnými rozsudky vnitrostátní orgány uznaly, že došlo k porušení v dané věci a následně ho i napravily způsobem, který je srovnatelný se spravedlivým zadostiučiněním uvedeným v čl. 41 Úmluvy (Cocchiarella proti Itálii, č. 64886/01, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2006, § 72), má proto Soud za to, že stěžovatel se již nemůže považovat za oběť porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.
26. S ohledem na výše uvedené Soud uzavírá, že stížnost je neslučitelná *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy podle čl. 35 odst. 3 písm. a), a musí být s odkazem na čl. 35 odst. 4 odmítnuta.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

Prohlašuje stížnost za nepřijatelnou.

(Zpracoval Mgr. Ladislav Kováč, LL.M.)